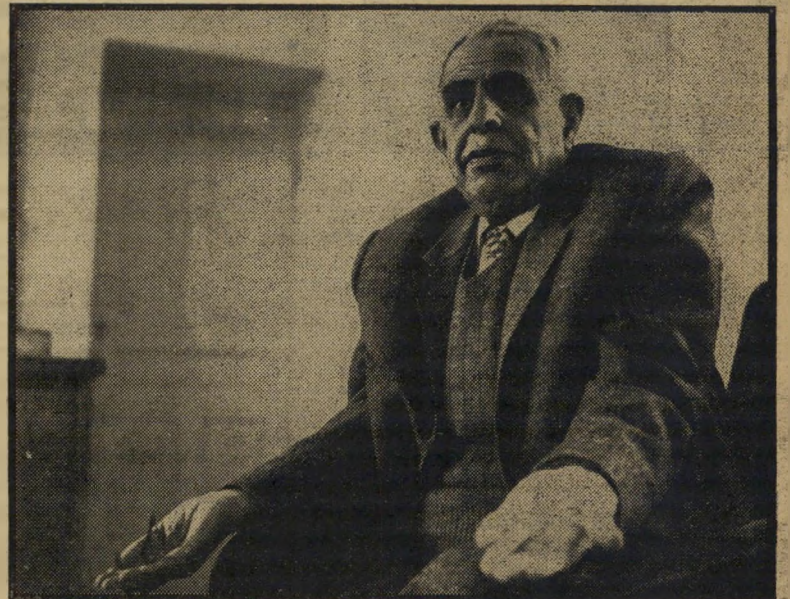

הכהן הציע גם לדין לזרוק ממסוסי צה"ל אלפי כרוזים לפאלחים שבקעת הירדן, כדי להסביר את הרמז העבה הזה גם להם.

ההמשך (ממנו 8) על אדמו"ר, אמר עסקן בגדה, "לכן הזמין את התקפת צה"ל. עכשיו יש לו תירוץ." על כיסא מתנודד. המלך עשה זאת בדיוק. הוא פנה, באמצעות הראדיו, אל עמו, הדין שיסעל נגד אירגוני הטרור המסכנים את ירדן. מבחינה זו השיגה הפעולה את מטרתה המיידית.

השאלה היא: האם יוכל המלך לבצע מדיניות זו במשך הזמן? חוסיין יושב עתה על כיסא מתנודד. אילו רצה עבר-אל-נאצר להפילו, יכול היה לעשות זאת בנקל. אבל נשיא מצרים אינו רוצה, כנראה, להסתכן בהרפתקה נוספת, לקבל על עצמו את האחריות לירדן, אחרי כשלונו בחימן וכדורים-ערב.

לעומת זאת יהיה המלך נתון ללחץ גובר מצד הסורים ואירגוני הטרור. קשה לדעת איך יגיבו על כך קציני הצבא הירדני. האם יפתחו באש על אנשי אלי-פחה, הנראים בעיניהם כלוחמי-שחרור? האם יעבירו אותם למרתפי-העיניים של הכולשת ה-האשמית? האם ימנעו מהם ויפוי, כאשר הם נימלטים מיחידות צה"ל? או שמא יקומו

מוסה נאצר, זלכת - ולשתוק?

נגד מלכם, יסלקו אותו, או יכריחו אותו לשנות את הקו? החשבה לכך אינה ברורה עדיין. היתכן תקופה של תהפוכות ותמרונים. רק דבר אחד ברור: השקט לאורך קו-שביתת-האש יהיה תמיד יחסי וזמני, עד אשר תיפתר בעיית ארץ-ישראל על-ידי מדיניות ישראלית יוזמה.

יחסים מרחביים

השליח

שכא נסע

כל מיני אזהרות נשלחו בשבועיים האחרונים למלך חוסיין, לפני התגובה החמורה של צה"ל. הורכרו שמותיהם של שליח ה-אוי"ם גונאר יארינג, של שגרירי ארצות-הברית בתל-אביב ובעמאן, ושל אישיות פאלסטינית מהגדה. מעריב אף ידע לציין את שם האישי: מנהל הקולג' של ביר-זית, ד"ר מוסה נאצר.

נאמר, כי נאצר קיבל היתרי-צאיא לחודש שלם מאת הממשל הצבאי. ואילו הארץ ידע להוסיף, שמוטה נאצר מתכוון לפגוש את גמאל עבר-אל-נאצר.

שרי-פנים שלי. האיש שצחק יותר מכל אחר מידעויות אלה היה מוסה נאצר עצמו. הגבר בן ה-72, שעובדי ותלמידי בית-הספר התיכון שלו קוראים לו "מיסטר נאצר", לא עזב את עיירתו שליד רמאללה, ואף אינו מתכוון לעשות זאת בעתיד הקרוב. "לנסוע למלך חוסיין? נאצר? הגיב לשאלת העולם הזה, "אני מוכן. אבל ברגע זה, אני לא רואה שום תועלת בכך".

נאצר, שרהחוק לשעבר של ירדן, הכחיש בחוקף כי נסע בשליחות כלשהי, מאז תום הקרבות של יוני.

הוא אצלי כל מיני אנשים נחמדים. שאלו אותי מה רעתי על סיתרון זה או אחר של (המשך בעמוד 16)

הגבול

הרמז

"המלך חוסיין הבין את הרמז", אמרו שר הבטחון משה דיין והרמטכ"ל רבי-אלוף חיים בר לב, לאחר פעולת-העונשין של צה"ל. ביום החמישי שעבר - שבאה ב-תגובה על הפגזת הישובים העבריים בעמק בית-שאן (ראה בסחון).

גם תגובתו של חוסיין עצמו, שמהר-ל-הסתיר מפעולות ההבלנים היוצאים מגבול ממלכתו ואף לאיים עליהם בשימוש בכוח, הוכיחה שהמלך הצעיר הבין את הרמז. התעלומה היתה רק באיזה רמז מדובר.

שכן, כדי להבין את מידת החשיפות והפגרי עות של מלכותו למהלומות תותחיו ומטוסי ש של צה"ל, לא היה חוסיין זקוק לשום רמזים. הרמז שניתן לחוסיין היה במישור אחר לגמרי. אילו היה חוסיין מעיין בקביעות בדברי הכנסת וקורא את נאומי הח"כים, הוא יכול היה למצוא אוחו בדבריו של ח"כ מעיין, ויד הבהן, אותם השמיע בוויכוח ה-כללי על הצהרת שר הבטחון, שבסווע שעבר.

אמר הבהן, בין השאר: "הירדנים צריכים להבין, כי סכר הירמוך נמצא במרחק עשרים מטר מהגבול ותעלת הירמוך עוברת לאורך קילומטרים רבים, במרחק כמה מאות מטרים מהגבול. עוד מעט מסתיימת תקופת הושמים ומתחיל הקיץ.

אם יבינו הירדנים שתעלת ההשקיה שלהם, ששדותיהם תלויים בה, עלולה ל-היסטג, הם עשויים לשנות את יחסם לאנשי אל-פחה."

שעה שלמה עמד מול הקבר. והדמי עות נבעו מעיניו הכחולות כמעין המתגבר.

בן-גוריון הלך להתייחד עם פולה. ללא טיקסי הקבורה, ללא אלפי מביאי הניחומים, בלי תאריך של שבעה או שלושים. קם ו-הלך לנהל עימה את שיחתם האחרונה. המכה הראשונה, עם מותה של פולה, חלפה. עתה בא הצורך לבלות את הזמן, ל-עבור את האירועים, השמחות, העצבונות - הכל בדרך, ללא אותם עין צופיה, מבט דואג, מילת עידוד או ביקורת, יד מכוננת כאלו מבלי משים.

קשה עליו בדידות זו. הוא מסרב להשלים עימה ונלחם נגדה - ומובס, מדי יום ב-יומו, תבוסה אחר תבוסה. האחת ניצחת מקודמתה.

ממקורביו מאז מותה של פולה, וכתובה זו ממלאה את כל יומיו.

★ ★ ★

"הוא אינו

זוכר

לאכול..."

על הצריף שומרים שני אנשי-בטחון. אחד מהם, יורם, שומר על בן-גוריון מזה שנים רבות.

בן-גוריון מפסיק פעם אחת בלבד את עבודתו, גם אז בנימה של רטינה, כאשר יורם מכניס לחדר-העבודה כוס חלב פושר, בדיוק בשעה 10. כשהבטן שלי מקרקרת, אני לוקח את

מאת 'אס' ינאי -

בן-גוריון לארוחת צהריים, מסביר יורם, "הוא בין כריכך לא זוכר שהוא צריך לאכול."

ההליכה לחדר-האוכל וממנו היא השעה היחידה ביום בה רואה בן-גוריון את השמש ובה נפגש עם העולם החיצון. הוא אומר על לחברי המשק היושבים על הדשא, מלסף את ראשי הילדים העוברים בדרכי. לעיתים הוא מבקש להזמין לארוחת-צהריים

האיש, הרגיל לבדידות חברתית, ולעיתים אף שש לבדידות פוליטית, אינו יכול שאת את הבדידות החדשה.

כי עם פולה - עבר בן-גוריון את נח-שולי חייו משך יובל השנים האחרון. פולה היתה עבורו - בת-לווייה ושותפה בפסגות ובתהומות כאחד.

את המושג "חיי יומיום" לא הכיר בן-גוריון כלל. הוא לא הכיר בכך שצריך לגשת לארון ולקחת את הבגדים, לא ידע לחלוט תה, לא התעניין איך מגיעים מיצר-המוזין לשולחנו, מבושלים ומוכנים. בטלפון היה מדבר רק כשפולה היתה מוסיגה אותו לכך. בן-גוריון לא הכיר בכך כי כפתור בבגד עלול לנשור, כי הפרחים באגרסל לא צמחו בו, לא ידע מהי משכורתו, אם היא מספקת, רבה או מצומצמת. מקומם של נעלי-הבית ליד מיטתו, בשעת בוקר, נראה לו מובן מאליו. התנור המחמם בא עם החורף והי-איחור עם הקיץ.

את כל הפונקציות האלה מילאה פולה.

קיבוצניקית תורנית

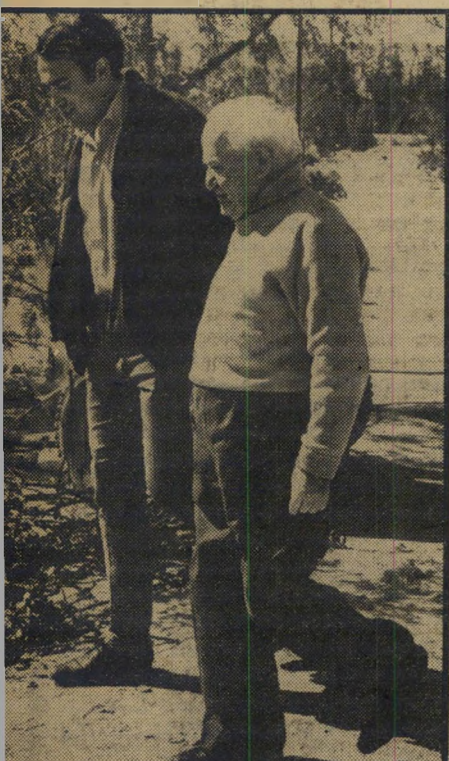
מביאה

ארוחת-בוקר

עבר חודש מאז מותה של פולה: שלי-שים ימים ארוכים, בהם הבין לפתע איזה חלל עצום מילאה האשה בחייו.

יש העוזרים לו. מעין ממלאי-מקום זעיר רים, המנסים לחשוב "מה פולה היתה עושה עתה, או "מה פולה היתה אומרת, איך היתה נוהגת" - קאדר של ידידים אשר עברו קורס מיוחד אצל פולה להכרת הזקן. הרמויות הקרובות אליו ביותר הן יהושוע כהן ואשתו נחמה, חברי שדה-בוקר. יהושוע איש לחיי נודע, הפך מצלוה והידיד הקרוב ביותר של בן-גוריון, מאז ירד לשדה-בוקר. הוא צופה מרחוק, שומר ודואג - מבלי ל-הטריח את ב.ג. ואילו נחמה, שהיתה מקור-בת לפולה, דואגת לצד המשקי של "הצריף". קיבוצניקית תורנית מהמטבח של המשק מביאה מדי בוקר, בשעה 7.30, מגוש: כוס לבן, פירות מבושלים, גבינה רזה, קפה עם סוכריות.

נחמה מגיעה לצריף חצי-שעה קודם. בן-גוריון כבר ער בשעה זו. היא פותחת את הווילונות, מציעה לבן-גוריון כוס מיץ תפוז-חיים. אחר-כך היא עורכת את ארוחת הבוקר. בזמן שבן-גוריון אוכל, היא חודרת לקודש הקדושים - חדר-עבודתו - ומקה אותה. מיד אחרי האוכל, עובר בן-גוריון לחדר-העבודה, ומתחיל לכתוב בקדחתנות. "ישנם שלושה ספרים אותם כותב בן-גוריון עכשיו. שלושתם על תולדות עם ישראל בשלוש תקופות שונות" מספר אברהם צבינון, מנהל המידרשה הסמוכה לשדה-בוקר, שהפך לאחד

ינאי ובן גוריון

בחדר-האוכל את יהושוע כהן, כדי שישב סתם כך, על ידו. אולם גם אז שקוע בן-גוריון באכילה מהירה, ואינו מחליף מילה עם יהושוע. לעיתים נכנס יהושוע למרפסת הסגורה של הצריף, מאז מותה של פולה מקבל בן-גוריון את אורחיו במרפסת, לא בבית, ואינו נותן לאיש - פרט לנחמה - להיפנס לחדרים. ממילא אין לבן-גוריון אורחים רבים. בניו ונכדיו אמנם ישבו עימו שבעה, אך אינם מבקרים תדירות. חבריו מרם נמנעים מ-